

novoměstský kurýr

11/2014

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY - FOTOGRAFIE

Vesnice SPY je malebně položená v údolí okolo Janovského potoka , ale rozrůstá se i do okolních rovin. Pohled na vesnici brzy po východu slunce. Foto: J.B.

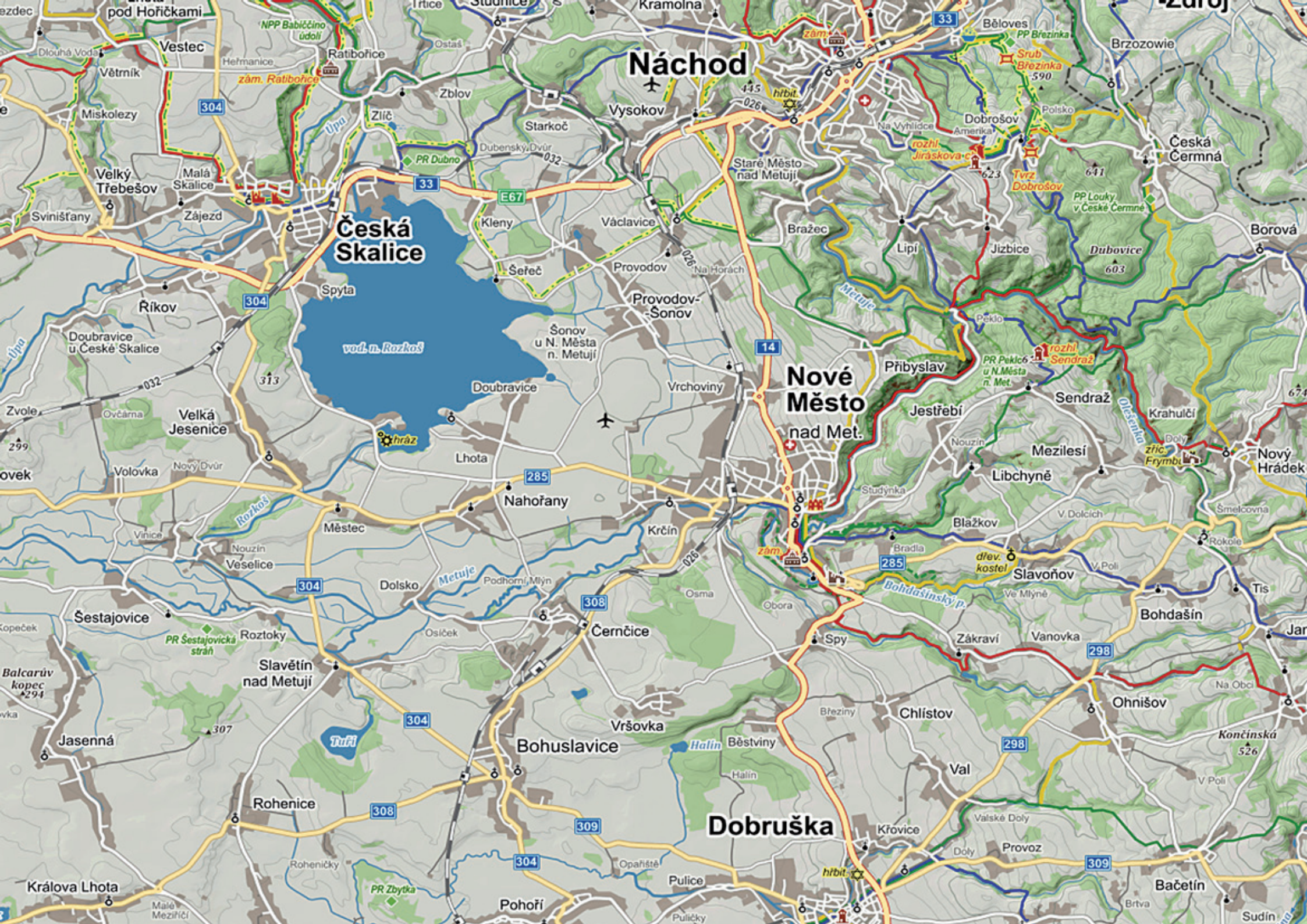
www.novomestskykuryr.info

OBSAH:

MAPA REGIONU
NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ - ORP
SPY
HISTORIE OBCE
HASIČI

VLASTIMIL MORAVEC - slavný občan
NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ
SEPSKÁ STROUHA
STARÉ NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ

POHLEDY Z MĚSTA
VTIPY NA ZÁVĚR
ZASMĚJME SE S PANEM URBANEM)
FOTO NA ZADNÍM LISTU

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ obec s rozšířenou působností

Na mapce vpravo je přehled obcí, které spadají do působnosti Nového Města nad Metují ve smyslu ORP (obec s rozšířenou působností). Na řadě je další obec.

Tentokrát je to obec Spy - dnes už jako součást Nového Města nad Metují.

Nejdříve se podívejme, co o sobě napsala tato obec do knihy „Nové Město nad Metují a jeho kraj“ v roce 1939:

SPY

Tak tedy zklamání - obec Spy v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“ o sobě vůbec nic nenapsala - nenašel jsem ji mezi obcemi, které tam přispěly popisem své obce. Důvod zatím nevím. Ale to nevádí, najdeme si informace sami.

Propátral jsem tedy výše uvedenou knihu a našel následující významnější zmínky o vesnici SPY:

Dokud ještě stával starý Výrov, nebyl to jen tak bezvýznamný hrad, byl kdysi dobře postavený a opevněný na svou dobu. Není přesně známo, kdy vznikl, ani kdy zanikl. Bartoloměj Paprocký ve svém „Diadochu o stavu panském“ na str. 154 uvádí, že počátkem 15. století to byl majetek pánů z Dubé a že k hradu patřily jako zboží vsi Bradle, Žďár a Spy, i některé vzdálenější vesnice, z kteréhožto nadání byla povinnost odvádění 2 kop grošů českých ročního úroku, učiněné kostelům v Náchodě a v Třebechovicích Hynkem z Dubé, a jež jim bylo zajištěno na zboží Výrově.

Takže víme, že obec Spy existovala už na začátku 15. století - tedy významně dříve, než Nové Město nad Metují.

Fa Josef Slavík, mechanická tkalcovna v Krčíně.

O jejich začátcích bylo promluveno již při fě Fr. Nechutným. Slavík, rodák z nedaleké obce Spy, pochází ze staré tkalcovské rodiny. V létě se pracovalo na poli, v zimě za stavem. Když se Slavík s Nechutným dali do práce ve vlastním závodě, byly začátky velmi zlé. Prvních 1000 kg bavlny, které si r. 1922 koupili

Zdroj obr.: stránky nmnm

na vlastní účet, zaplatili 41 Kč za 1 kg, ale dříve než z ní vyrobili zboží, klesla její cena na 18 Kč. Přes všechny počáteční neúspěchy nepovolili. Bránili se zoufale, i když nastala hospodářská krize let třicátých, která zvláště v textilní výrobě byla přímo katastrofální, bránili se i proti konkurenci velkovýroby, která nenalézajíc pro své výrobky odbytu v zahraničí, v tísní se vrhala na domácí trh. Zhoubně také působily úpadky obchodníků a výrobců prádla, třeba nezaviněné. Po rozchodu s Fr. Nechutným r. 1932 převzal Slavík podnik sám, chtěje jej zachovati pro syna, jemuž dal potřebné vzdělání na náhodské škole tkalcovské a vyšší textilní průmyslové škole v Brně. Pracuje nyní plně na 18 stavech.

No vida - pokud vím, jméno Slavík je ve Spech stále živé!

R. 1910 postavila obec (rozuměj Krčín) vlastní elektrickou centrálu a nyní zásobuje elektrickou energií obec Krčín, Nahořany, Lhotu-Doubravici, Spy, Černčice, Horka-Homole, Bohuslavice, Běstvin, Březiny, Chlístov, Vršovka a částečně Nové Město nad Metují.

Tak už víme, odkdy měli elektřinu.

Malá vesnička (rozuměj Chlístov), čítající 26 popisných čísel se 129 obyvateli. Rozloha katastru měří 139 ha. Nadmořská výška ve středu obce je 320 m a nejvyšší bod u vesnice je 370 m nad mořem. Obyvatelé jsou náboženství římskokatolického a povoláním většinou výkonní zemědělci. Přiškolena jest obec školou obecnou do sousední obce Valu a školou měšťanskou do Dobrušky. Přifařena je k děkanství dobrušskému. V obci je obecní knihovna a čilý hasičský sbor, založený r. 1904. Obec je zelektrisována a elektrický proud odebírá z elektrárny v Krčíně. Doba vzniku obce není známa. Podle ústního podání bylo původní jméno obce „Lískov“ - snad od lískových keřů, kterými kdysi místo nynější obce bylo zarostlé. Až do roku 1872 patřila obec Chlístov pod správu obce Spy, v kterémžto roce byla osamostatněna.

Takže - dokonce měli podřízenou obec!

Ale není toho moc, to je třeba přiznat.

Tak jsem zapátral v jiné významné knize a to od Bohumila Dvořáčka: „Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují“. Kupodivu, ani tam toho o Spech moc není. Podívejte se:

Ve Spech je na návisi deska Padlým vojínům s 18 jmény. Odhalena byla v roce 1928.

Sepské materiály jsou až z 19. století. První zmínka o Spech je z roku 1406. Od roku 1545 do roku 1848 patřily Spy k novoměstskému panství, potom se staly samostatnou obcí. V roce 1960 se při územní reorganizaci připojily k Novému Městu nad Metují.

Slučování pokračovalo v roce 1960. K Novému Městu nad Metují integrovala obec Spy. Na připojení se obyvatelstvo usneslo na schůzi 16. března 1960.

Po sloučení Nového Města s obcí Spy došlo dne 1. ledna 1962 i ke sloučení obou JZD. V počtu 561 ha půdy bylo 428 ha půdy orné. Většina ze 132 pracovníků byla ve věku nad padesát pět let. Počet aktivních členů družstva začal nezadržitelně klesat, ale díky postupující mechanizaci se práce zvládala. Vybudován byl teletník pro 64 kusů. V roce 1967 následovala výstavba kravínu.

Už několik let se nevyplácelo za pracovní jednotku, ale stanovená byla hodinová pracovní sazba ve výši 7,50 Kčs.

Takže nezbývá nic jiného, musím tam jet. Ostatně jako vždy.

HISTORIE OBCE

STRUČNÁ HISTORIE OBCE SPY A JEJÍHO OKOLÍ Obec

Přesný rok založení obce Spy není znám. První písemnou zmínku o Spech najdeme v Deskách dvorských v roce 1406: „*devolutio in Libczan, proclam. Grecz, impertrans jus suum dimittit Hertwico de Spa*“. Od tohoto zápisu uplynulo v roce 2006 již šest století. Spy byly jako poddanská ves až do poloviny 19. století součástí novoměstského panství. Po roce 1849 se staly svobodnou obcí řízenou starostou a zastupitelstvem. Po druhé světové válce se ve Spech ustavil místní národní výbor a roku 1960 byla celá vesnice připojena k Novému Městu nad Metují.

Roku 1833 napočítali ve Spech 55 domů s 318 obyvateli. Od zavedení obecního zřízení v roce 1849 až do roku 1879 tvořily Spy jednu správní obec se sousedním Chlístovem a v obou zmíněných lokalitách tehdy žilo 483 lidí. V samotných Spech bydlelo 330 obyvatel. Zajímavé výsledky přineslo sčítání lidu v roce 1900. V 67 domech žilo 342 obyvatel (155 mužů a 187 žen), ze kterých neumělo číst ani psát 55 osob. V maštalích a chlévech bylo ustájeno 15 koní, 195 kusů hovězího dobytka, 74 vepřů a 31 koz, v sadech stálo 10 včelích úlů. V prvo-republikovém živnostenském adresáři se dočteme, že ve Spech tehdy byly dva hostince, dvě trafiky, švadlena, kolář, kovář, mlynář, sedlář, truhlář a jeden peněžní ústav – Občanská záložna. Nejlidnatější byla obec před první světovou válkou, kdy zde žilo téměř 350 obyvatel, od té doby počet lidí s trvalým pobytem klesá. Dnes má Spy za svůj domov jen 207 obyvatel, ale řada nově postavených domků napovídá, že tuto místní část města čeká slibný rozvoj.

Obora

Osm set metrů na sever od středu obce v lese Obora stojí stejnojmenný dvůr. Pozemky v jeho okolí původně patřily ke krčínskému zboží, později k novoměstskému panství. V roce

1540 je Jan z Pernštejna rozprodal měšťanům. O sto třicet let později, roku 1670, se tehdejší majitel panství Jakub z Leslie rozhodl zřídit na tomto místě oboru. Do obory byl zahrnut panský les naproti zámku, některé přiléhající sepské a krčínské parcely, ale také část pozemků dosud držených novoměstskými měšťany. Pozemky pobělohorských uprchlíků získala vrchnost zadarmo, ostatní parcely zaměřené do obory vykoupila od měšťanů za hotové nebo je s nimi směnili za nemovitosti konfiskované exulantů v jiných částech města. V roce 1674 bylo ohrazení celého prostoru dokončeno a vysazena zvěř, mimo jiné též 40 jelenů. Po dalších osmdesáti letech Karel Kačetán z Leslie, Jakubův vnuk, oboru zrušil. V místě dříve zvaném Krbaně nechal postavit hospodářský dvůr, který nazval Karlshof. Karlův nástupce, Leopold z Leslie, dal dvůr přestavět do dnešní podoby a přejmenoval jej na Leopoldsrue. Oba umělé názvy se však nikdy nevžily a dvůr je dodnes znám jen jako Obora.

Až do 70. let 19. století se tam chovaly ovce, které spásaly okolní svahy osázené ovocnými stromy. Poté, co chov ovcí skončil, byly stráně zalesněny, pole a louky pronajaty. Mnozí ze současníků jistě pamatují, že dvůr byl zemědělsky využíván ještě na sklonku 20. století. Novoměstská vojenská posádka provozovala v Oboře od 70. let až do roku 1992 pomocné zemědělské hospodářství. O stádo vepřů, chované v hospodářské části dvora, pečovali dva vojáci, třetí – traktorista, svážel do Obory na výkrm prasat zbytky potravin z jídelen i brambory vypěstované na „vojenském“ poli v Šonově.

Škola

Škola byla původně v dřevěné chalupě čp. 13 obývané také obecním sluhou a pastýřem. Vyučovalo se v tmavé místnosti s tak malými okny, že děti na knihy ani na tabuli pořádně neviděly. Ještě v roce 1870 se v jediné malé světnici tísnilo 41 dětí. Učitelem byl Josef Fendrych, původem z Rychnovka. Stavba nové školní budovy začala až na podzim roku 1872. Prostředky na její výstavbu získala obec prodejem čp. 13, starosta Václav Vojnar přispěl svým tříletým služným a zbytek zaplatila okresní školní rada. Stavbu dokončili na podzim následujícího roku. Dne 2. listopadu 1873 novou budovu vysvětil novoměstský děkan Pelhřim Novák a hned následujícího dne bylo zahájeno vyučování. Ke Spům byly přiškoleny Běstvin

s osadou Březiny a Zákraví, žactva přibývalo a škola brzy nepostačovala, proto v roce 1889 přistavěli druhou třídu. V roce 1893 už do školy chodilo 84 žáků. O necelé půlstoletí později, ve školním roce 1937/1938 jejich počet poklesl na pouhých 24. Během prázdnin téhož roku byla opravována školní budova. Starou taškovou krytinu nahradili eternitem a původní klenuté stropy na chodbě a v bytě hurdiskami a betonem. Namísto tří malých oken ve třídě vyboursali otvory pro dvě velká okna. Byla také provedena nová elektroinstalace a kanalizace. Dne 1. března 1946 se stal řídícím učitelem Josef Moravec. Učitelství sbor doplňovaly učitelka náboženství Věra Hrdinová a učitelka dívčích ručních prací Božena Rydlová. Po pěti letech výuky v sepské škole dojížděli žáci do měšťanek v Dobrušce, Krčíně nebo Novém Městě. Po územněsprávní reformě v roce 1960 se ocitly přiškolené obce Běstvin, Chlístov a Zákraví za hranicemi okresu. Zanedlouho poté, v pololetí školního roku 1962/1963, byla sepská jednotřídka zrušena a 22 dětí přestoupilo od 11. února 1963 do základní školy v Krčíně.

Kaple Panny Marie

Dalším objektem, který dodnes zdobí střed vsi, je kaple Panny Marie. Byla vystavěna z milodarů i obecních prostředků dobrovolníky z řad místních obyvatel v letech 1899 - 1900 na pozemku odkoupeném od Václava Špryňara. Materiál na svatostánek získali zbořením staré zvoničky, další potřebný kámen nalámali v místním lomu a písek přivezli z obecního písníku. Kaple byla slavnostně vysvěcena 1. července 1900 a přešla do majetku obce. Ve vížce kaple visí zvon ulitý firmou Rudolf Manoušek v Brně roku 1946. Původní zvon sv. Václava z roku 1860 podlehl v roce 1942 válečné rekvizici.

Hřbitov

Sepští od nepaměti pohřbívali své blízké v Krčíně. V únoru 1904 přišel člen obecního zastupitelstva František Zákravský s nápadem zřídit hřbitov ve Spech. Ještě téhož roku obec odkoupila od manželů Kačerových pozemek v jihozápadní části katastru a do konce roku na něm nechala vybudovat nové pohřebiště. Márnici i zeď kolem hřbitova postavil novoměstský zednický mistr Josef Kudera z cihel vypálených v krčínské Železové cihelně. Kříž stojící uprostřed hřbitova je dílem novoměstského sochaře Josefa Marka. Do věžičky márnice byl

zavěšen zvon – umíráček, který však byl rekvírován za první světové války. Nový zvonek o hmotnosti 17 kg, pořízený po roce 1918, stihl stejný osud v roce 1942. Dnes je místo pro zvon prázdné. O pouti v červenci 1905 byl nový hřbitov vysvěcen. Prvními hrobníky a zároveň hřbitovními zvoníky se stali bratři Josef a Václav Štěpánovi. Rozloha hřbitovního pozemku zaujímá plochu 1746 m² a jeho výstavba přišla obecní pokladnu na 5547 korun rakouské měny. Protože se obec stavbou hřbitova nemála zadlužila, čelili její představitelé v čele se starostou Josefem Dvořákem ostré kritice sousedů. Není bez zajímavosti, že po obecních volbách konaných v říjnu 1905 se novým sepským starostou stal Josef Blažke, mluvčí protestujících. Mezi nově zvolenými zastupiteli chyběl i František Zákavský, který předcházejícího roku stavbu hřbitova navrhnul.

Husí krk

Východním směrem od obce leží Husí krk. Toto nevšední jméno nese úzké, lesnaté a skalnaté údolí, které se vine od přehrady v Zákraší do Spů a jímž protéká Janovský potok (dříve nazývaný i Ohnišovský nebo Sepský). Údolí vděčí za své pojmenování klikatému tvaru. V pamětní knize obce Zákraší se dočteme, že se tomuto místu kdysi říkalo Vantroka. To souvisí s vantrokami, dřevěnými koryty, kterými se přiváděla voda na mlýnské kolo.

*Zpracoval Jiří Hladík, za což mu obec Spy děkuje.
Převzato ze stránek obce.*

HASIČI

Hasiči ve Spech jsou jedním z nejstarších sborů v našem kraji.

Roku 1870 byl založen „Vzájemně pojišťovací spolek“ proti ohni politického okresu Rychnovsko - Novoměstského se sídlem ve Spy u Nového města nad Metují.

Po schválení stanov a běžných formalit ujal se roku 1872 předsednictví Václav Vojnar z nevelké vesničky Spy u Nového Města nad Metují. Spolek nabyl velkého zájmu u českého rolnictva. Již roku 1875 (rok před vydáním požárního zákona) se spolek usnesl, že bude ze svých hospodářských přebytků kupovat hasičské stříkačky a ty (dle § 32 svých stanov) půjčovat obcím, jež založí požární sbor. Ještě v témže roce bylo za-

koupeno 5 stříkaček, ke každé 200 m hadic, výstroj a výzbroj pro 16 členů. Úspěch spolku vedl k tomu, že založil již roku 1875 samostatnou hasičskou župu. Následuje založení Místního dobrovolného hasičského sboru ve Spech (1875), kde na přání Václava Vojnara, předsedy spolku, přidělilo ředitelství v roce 1876 jednu čtyřkolovou ruční stříkačku. Poněvadž hasičských sborů bylo tehdy na venkově málo, přihlásilo se do sboru ve Spech dosti členů z Běstvin, Křovic, Zákraší, Pulic a Vršovky.

V současné době máme 45 členů, zastoupených všemi generacemi, aktivní soutěžní tým a družstvo jednotky patřící pod JPO II. Nové Město nad Metují.

Pravidelně organizujeme a podílíme se na sběru železného šrotu, úklidu obce a kulturní a společenské činnosti v naší obci.

Podrobnější informace o nás naleznete na: www.hasicispy.huu.cz

Napsal uživatel jirkas, zdroj stránky obce.

VLASTIMIL MORAVEC - slavný občan

Vlastimil Moravec:

* 7. května 1949 Nové Město nad Metují
+15. dubna 1986 Brno.

Byl Československý sportovec, cyklista.

Šlo o vítěze Závodu míru v roce 1972. Startoval i na Letních olympijských hrách 1972 v Mnichově v silničním závodě družstev na 100 km s Milošem Hrazdírou, Jiřím Mainušem a Petrem Matouškem i na Letních olympijských hrách 1976 v Montrealu v silničním závodě jednotlivců - v obou skončil na 13. místě.

Žil v obci Spy u Nového Města nad Metují. Po základní škole absolvoval dobrušskou průmyslovku (1968). Již od dětství se věnoval silniční cyklistice. Závodit začal v cyklistickém klubu v Dobrušce. Po maturitě odešel do brněnské Dukly. Vyhrál celkem 110 cyklistických závodů.

Z Dukly Brno odešel v roce 1981 a závodní činnost ukončil roku 1985, kdy se stal trenérem Armádního střediska vrcholového sportu Dukla Brno. Tragicky zemřel ve věku pouhých 37 let.

Zdroj: Wikipedie.

V ROCE 2012 TAKTO VZPOMĚLY NA VLASTIMILA MORAVCE www.cyklonovinky.cz:

*Dnes výročí, Vlasto, máš.
Cestu smrti ty už znáš.
Dvacet let a šestý k tomu,
časem je, kdy jel jsi domů.
K rodině jsi už nedojel,
pod kola auta jsi vjel...
Mezi sjezdáři jsi byl král,
život krutý nám Tě vzal.
My na Tebe vzpomínáme,
Tebe stále v srdci máme.*

Autor: Jana Rybková

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ

Nejdříve co jsem našel o názvu vesnic Spy:

V angličtině název vesnice Spy znamená špion, zkoumat, provádět špionáž. Konečně ta pravá vesnice pro naše divnopisné vyšetřování. Název vsi však nemá nic společného se špiónem, spaním dokonce ani s tvrdým spaním.

Název naopak souvisí se slovem násep. Jestliže Spy byla obec chráněná nějakými „spy“, tedy valy, lidé tu mohli klidně spát, protože od nepřátel jim nehrozilo žádné nebezpečí, přes „spy“ by se nedostali (z internetu).

Moje dávná vzpomínka na SPY pochází z roku 1956, kdy jsme s osmiletkou v Jaroměři Na Ostrově podnikli cyklistický výlet na trase Jaroměř, Josefův, České Meziříčí, Opočno, Dobruška, Nové Město nad Metují, Peklo, Dobrošov, Náchod, Česká Skalice, Jaroměř.

Jako dnes si pamatuji, jak jsme do kopečka od Dobrušky přijeli k ceduli s nápisem SPY - ten název se mi zdál tak zvláštní, že si dodneška pamatuji tento okamžik.

Ale zpět do SPŮ.

Vesnice Spy je malebně rozložena v a kolem údolí Sepského potoka, který se v Krčíně vlévá do Metuje a přitéká údolím Husího krku jako Janovský potok. K tomu se ještě vrátím v dalším článku.

Přes Spy vedou dvě silnice - jedna hlavní (prakticky) do Krčína a dále na Náchod, tato silnice prochází západním okra-

jem vesnice. A jedna nehlavní (i když hlavní - I/14) přes vesnici k vjezdu do Nového Města na náměstí „od hor“.

Kromě toho vycházejí ze Spů ještě dvě místní silničky - jedna směrem na Chlístov a Val u Dobrušky, kde se napojuje na silnici z Dobrušky na Ohnišov a dál do hor. Druhá směrem na Vršovku, ta pokračuje dále k Černčicím, kde se napojuje na hlavní silnici z Nového Města nad Metují na Hradec Králové. Takže docela dobrá „dopravní obslužnost“.

Dnes se ve Spech utěšeně staví nové rodinné domky, což svědčí o tom, že se zde lidem líbí. Rozvíjí se i úspěšná podnikatelská činnost.

Při hledání informací o Spech jsem narazil na jednu zajímavost - někdy v minulosti vedla přes Spy „strouha“, která přiváděla vodu z Ohnišova k Vršovce, kde napájela několik rybníků. Zajímavé je, že se mi nepodařilo najít někde nějakou zmínku o této strouze - ale o tom více v následujícím článku. Nejdříve se podívejte na několik fotografií ze Spů.

V každém případě Spy působí na návštěvníka velmi příjemným dojmem a jako součást Nového Města nad Metují mají jistě před sebou dobrou budoucnost.

J.B.

Klubovna u potoka - středisko různých srazů a zábav.

Pohled do údolí Sepského (Janovského) potoka.

Stará architektura převáděná do užité podoby.

Ano, to je bývalá hospoda - škoda jí.

Pomník padlým z I. světové války - umístěno na návsi.

Kaple Panny Marie.

Náves a zároveň křižovatka.

Podobné křížky jsem našel skoro na všech rozcestích okolo Spů. Tento je na odbočce k Popluží.

To je ta různorodost rozložení vesnice - uprostřed hluboké údolí, po stranách rovnější plochy s perspektivním užitím pro další rozvoj obce.

Takhle vypadá vjezd do Spů od Dobrušky - je to vlastně vjezd do Nového Města nad Metují - jen přijíždějící o tom nedostane žádnou informaci.

Nemohl jsem vynechat hřbitov - byl zřízen někdy na začátku 20. století. Toto je asi jeden z nejstarších hrobů.

Blízkost Nového Města nad Metují je zřejmá..

Pohled na hřbitov zvenku.

A na závěr jeden obrázek speciál:

Toto je pohled na parcelu, kvůli které vypukla celkem bouřlivá diskuse na zářijovém (2014) zastupitelstvu Nového Města nad Metují.

O co šlo?

Osadní výbor Spy vznesl dotaz, proč byl tento pozemek v majetku města prodán - údajně - za cenu nižší, než je zde obvyklé. A také se objevily ještě další domněnky.

Ale to zde dál nebudu rozvádět.

Pokud chcete podrobnosti, podívejte se na stránky NMNM, zářijový zápis ze zastupitelstva.

J.B.

SEPSKÁ STROUHA

Nebudete tomu věřit, ale přes SPY vedla strouha z Ohnišova, která pokračovala k Vršovce, kde napájela zřejmě několik rybníků. Pane, to byli naši předkové koumáci. Dole jsem zakreslil do mapy přibližnou trasu této strouhy. Jak to bylo ve Vršovce nevím, ale třeba se mi někdo ozve a přispěje dalšími informacemi.

Nejdříve ale stručná informace o rybnících v našem regionu.

Jaroslav Šála ve Sborníku č. 3 – „Stopami dějin Náchodska“ píše:

Novoměstské panství vybuodoval Jan Černčický z Kácova na přelomu XV. a XVI. století. Ten vlastnil zboží černčické, sestávající ze vsí Černčice, Lhota, Osná, Osiček a Bohuslavice; v Bohuslavicích se již roku 1409 připomínají rybníky. Roku 1484 přikoupil Jan Černčický sousední krčínské panství, a sice městečko Krčín a celé vsi Nahořany, Dolsko a Libchyně a díly vsí Mezilesí, Vrchoviny, Doubravice, Šonov a Přibyslav. V roce 1501 začal výstavbu nového, znamenitě opevněného města, je-

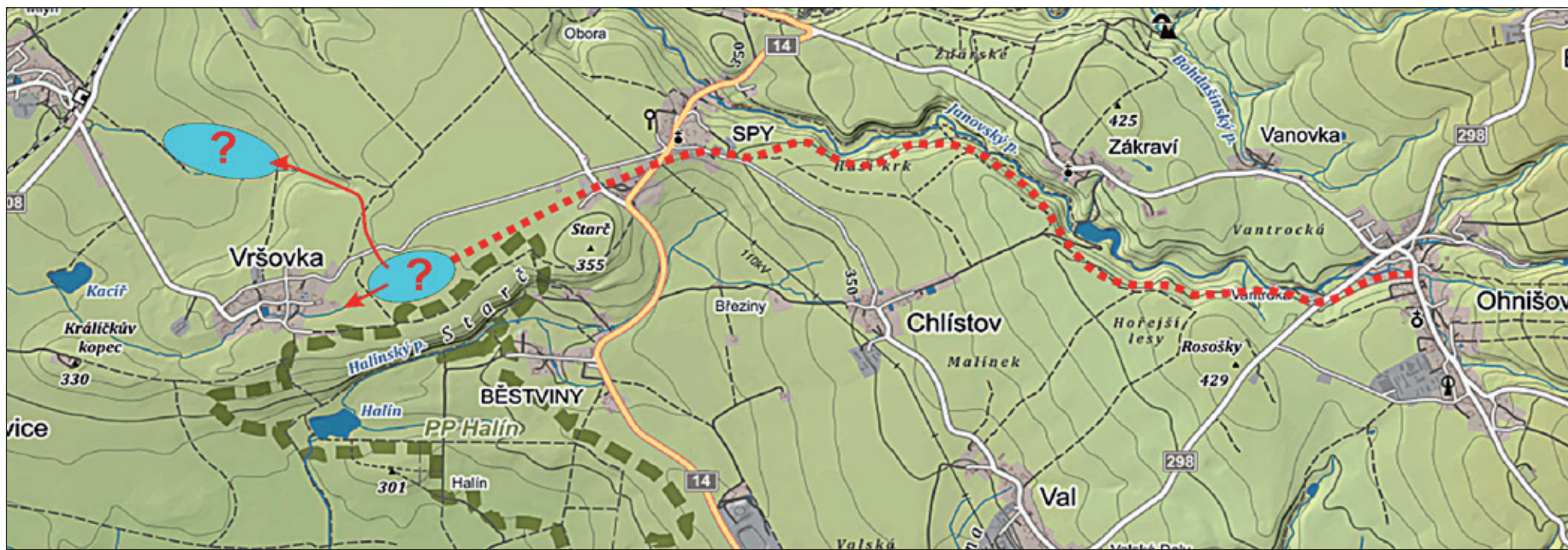
muž bylo dáno jméno Hradiště Nového Města nad Methují, na které přenesl z Krčina městská práva. Roku 1503 se připomíná i ves Žďár na tomto panství.

Kupodivu Jan Černčický z Kácova, který ještě 21. června 1527 učinil novoměstským občanům velkorysý obdarování, však zanedlouho poté, dne 9. října 1527, toto své panství prodal Vojtěchu z Pernštejna a na Pardubicích. V prodejní smlouvě se ve výčtu vsí na panství již objevují jména dalších vesnic či jejich dílů, které vznikly částečně vnitřní kolonizací, částečně přibýly písemně nedoloženými koupěmi: Spy, Chlístov, Vršovka, Bradla, Zákraví, Jestřebí, Studénky, Blažkov, Hlohov, Zádolí, Sendraž, Přibyslav a Lipí. V kupní smlouvě se mluví povšechně o rybnících („... s mlýništěm pustým, rybníky, haltýři, sladovněmi...“).

Již předtím se v obdarování městu z 21.6.1527 uvádí „ten rybník nad Krčínem, přes kteréhož hráz jedou“. Téhož dne daroval Jan Černčický z Kácova novoměstské obci louku jako náhradu za škody, které obci způsobil zřízením haltýřů a strouhy.

A dále pokračuje:

Z výčtu seznáváme, že rybníky byly soustředěny převážně u těchto dvanácti vsí podhorské části panství: Bohuslavice, Černčice, Doubravice, Jesenice, Krčín, Nahořany, Osiček, Provodov, Spyta, Šonov, Vršovka a Veselice. Zajímavé jsou názvy rybníků - jejich etymologie bude úkolem zejména onomastiků. Jistě i další historické bádání pomůže tyto rybníky lokalizovat (např. na místě vypuštěného rybníka Lusčince zřejmě vznikl les Luštinec v těsné blízkosti Nového Města n. M.); o vzniku rybníku Rozkoš nám zanechala pěknou pověst Božena Němcová, která však vznik rybníka klade do časů purkrabího Straky z Nedabylic; rybník Tuří existuje dodnes u Bohuslavic; rybník Volšanský lze asi ztotožnit s rybníkem Olšánek; rybník Kacíř a Váček byly u Bohuslavic; rybník Závistník u Městce atd.). Následné topografické bádání nám jistě dá i odpověď na otázku, zda soustava těchto rybníků byla napájena centrální vodní strouhou; předpokládám, že ano a že tato strouha, jejíž tok zatím pouze tušíme, brala vodu z místních potoků a opírala se o tok Metuje - zatím je však předčasné vynášet kategorie

ké soudy. Jisté však je, že existovaly struhy („rýhy“), na které byly napojeny pouze některé rybníky.

Datace vzniku většiny uváděných rybníků - lépe řečeno: rybniční soustavy - není tak obtížná. Tato soustava nemohla vzniknout před sloučením černčického zboží se zbožím krčinským. Jan z Kácova se zřejmě zaměřil na výstavbu Nového Města nad Metují, rybníkářský systém teprve začal budovat a spotřeba ryb na panství za jeho vládnutí byla z větší části kryta rybolovem na Metují. Do roku 1527, tj. roku prodeje panství Vojtěchu z Pernštejna, neslyšíme také nic o větším počtu rybníků na panství (Vojtěch z Pernštejna umřel 17. března 1534 a jeho statky, tedy i novoměstské panství, připadly jeho staršímu bratru Janovi VIII., později nazývanému Jan Bohatý). Zato rok 1548 nám už představuje dobudovaný rybníkářský systém. Panství, které Jan z Kácova prodával za 11 000 kop grošů českých, kupoval Wolf ze Stubenberka již za 25 000 kop grošů českých, čili bylo o více než o 100% zhodnoceno. A to je zásadní a pádný argument pro závěr, že budování rybníků patří do perňštejnské éry. Zdá se také, že známe i jméno budovatele rybniční soustavy novoměstské. Kunata mladší Dobřenský z Dobřenic byl budovatelem rybníkářských soustav v Polabí i u Pernštejnů, ale pracoval zřejmě pro větší okruh šlechtických velkostatkářských investorů. Šťastnou náhodou máme doklad pro pobyt Kunaty ml. Dobřenského v Novém Městě dne 15. září 1530, kdy zde pracoval pro Vojtěcha z Pernštejna. Není důvodů pochybovat o tom, že na Novém Městě byl tento významný projektant rybníků a kanálů zaměstnán budováním rybniční soustavy. Z roku 1548, když tato soustava již byla dobudována, nám kupní smlouva jmenuje Andreáše, fišmistra z Nového Města nad Metují.

Výnos z rybníků byl nemalý. Správce novoměstského panství, Volf Krajír z Krajku, referoval 4. července 1548 majiteli panství o jeho hospodářském stavu. Píše, že v letech 1546 - 1548 se vynaložilo na různé opravy (též rybníky) téměř 400 tolarů. Přesto ale panství může vynášet ročně „nejméně 2 000 tolarů nad všechno vydržování domu. A jestli-že budou dobře vedeny rybníky, může přibýt 200 - 300 tolarů nad dva tisíce“.

Ještě polovina XVIII. století byla ve znamení rybníkářství v tomto regionu, byť asi již zanikajícího. Tereziánský katastr uvádí v Bohuslavicích jednoho panského rybáře a dále uvá-

dí, že pod správu dominikálu patřilo 59 rybníků (viz níže), z nichž bylo násadních na 576 kop a výtazních na 625 kop. Názvy rybníků jsou uvedeny takto:

Návestník, Vršovka, Kačice, Dolní provodovský, Ziegelteucht, Drahorád, Šurik, Štěp, Vešístě, Pod krčmou, Pod pastevcem, Bei dem Lexem, Dolní, Volšánek, ve Vršovce Horní a Dolní, v Černčicích Horní a Dolní, Pod Havlem, Měchýř, Čárů v bažantnici, Za myslivcem, Mlýnský, Krokvice, Pod ovčínem, Nad ovčínem, Čepelka, V zahradě pod Jakubovým dvorem, Švanderlík, Teplický, Nad teplickým, Pod Fantou, Res, Provodovský, Šonovský, Židovský, Horní Šmádlo, Březinský, Divecký, Nový, Hluboký, Paniny, Viničný, Hadí, Mlsovský, Koš, V bažantnici, Vedle bažantnice, Nový, Starý, Závesník, Netušil, Veselický, Váček, Tuří, Luštinec, Roskoš, Černý, Nohavice.

Některé z těchto rybníků známe z roku 1548 (např. Tuří, Váček), u některých došlo k úpravě jména (Židovka - Židovský, Lusčinec - Luštinec, Volšanský - Volšánek), ale řada jmen je zde uváděna poprvé, jsou jimi pojmenovány nejmenované rybníčky z roku 1548 a my bohužel nevíme, zda jde o jména až z poloviny XVIII. století či jsou vskutku starší, ze XVI. či XVII. století. Lokalizace těchto rybníků a rybníčků bude rovněž velice záslužná, ale zřejmě i poněkud obtížná.

Koncem XVII. století a hlavně pak ve století XVIII. se změnil styl hospodaření i na novoměstském panství. Důraz byl nyní kladen na dvorcové hospodaření, na robotní práci, na produkci obilí. Současně s nárůstem populace vzrůstal hlad po půdě. Nastalý tlak vedl k úpadku rybničního hospodaření, rybníky se vysoušely a koncem XVIII. století přeměňovaly v pole. Tomuto tlaku, který přetrvával až do XX. století, vzdoroval nakonec jediný velký rybník, Rozkoš (ale i ten byl vysušen v XIX. století, aby byl později obnoven). Krizi a zániku rybníkářství na Novoměstsku se náš článek, upozorňující na zaniklou tradici kraje, již věnovat nemůže; jejich popis a zhodnocení může následovat až po publikaci většího počtu analytických studií o postavení rybníkářství v rámci novoměstského velkostatkového hospodaření v dobách po třicetileté válce. Doufejme, že na tyto studie dlouho čekat nebudeme.

Tolik Jaroslav Šála.

Pohled na cestu ze Spů ke Chlístovu - příkop vlevo může být pozůstatek strouhy která ke Spům přiváděla vodu od Ohnišova. Stromy vlevo v pozadí kopírují zřejmě trasu bývalé strouhy.

Pohled na cestu od Chlístova ke Spům, kde vpravo od cesty může být zbytek strouhy od Ohnišova. Jak jednoduché, jak geniální. Strouha potom někde přecházela vlevo od cesty a pokračovala přes Spy k Vršovce.

Pohled na výhledovou k Vršovce. Někud vlevo od cesty vedla zřejmě strouha, která pokračovala až k Vršovce, kde napájela Horní a Dolní rybník (?).

STARÉ NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ

Dnes jsem si vybral fotografie z oblasti „Hradčany“ a také z části „Rezeckého údolí“.

Z fotografií je dobře vidět, jak se údolí v průběhu času měnilo. Pohled do údolí od Zázvorky je jeden z nejhezčích pohledů do okolí novoměstského náměstí.

Vjezd do Nového Města nad Metují od Jestřebí.
Vila Vojtěška řed. Melanie Novákové.

Valáškovci pod lípkou.
Chaloupka na plácku u Prušínovských.
Pojišťovna z Johnovy věže (dnes domek s apartmány v Rajske zahradě).

Hradčany z kostelní věže.
Železný most, bagrování.
Hradčany od Zázvorky.

Nejstarší dřevěný most a zástavba (hodně stará fotografie).
Fotografie z „Průvodce Karla Janků“ 1909.
Podél silnice na Jestřebí (dnes celé zastavěné chatami).

Vyčňující Tédova chalupa.
Bartoňovy konírny.
Potok ve starém korytě.

Obchod u Buriánků.
Vila rodiny Pražákových.

POHLEDY Z MĚSTA

Jako již několikrát v minulosti i letos jsem nemohl vynechat slavnost u vánočního stromu na našem novoměstském náměstí. Tentokrát to bylo hned první adventní neděli, kdy se slavnostně vánoční strom rozsvěcel. Podívejte se na několik fotografií. Pokud chcete vidět celý seriál, najdete všechny fotografie na Novoměstském kurýru ve fotogalerii č. 70.

Chalupa slečny Nejedlé.
Chalupa Tomkova, pak Sklenářova.
Staré vyústění ulice u Matoulků.

Mrakodrap se bude bourat.
Rezecká ulice 1942.
Rezecká ulice se starými chalupami.

Již tradičně vystoupil s několika slovy starosta Nového Města nad Metují pan Petr Hable, který si tuto funkci s převahou udržel i po nedávných komunálních volbách.

Také promluvil nový místostarosta pan ing. Michal Beseda, MBA, který po volbách nahradil paní Malijovskou.

A jako třetí vystoupil pan Jiří Hladík, ředitel novoměstského muzea a velký znalec historie - viz např. informace o Spech v tomto čísle NK.

Akce se zúčastnil poměrně velký počet diváků, kteří měli možnost sledovat hodnotný kulturní program. Organizace byla excelentní. Již tradičně tuto akci s perfektním výsledkem zajišťoval Městský klub.

Na obrázku vpravo vidíme ředitelku Městského klubu paní Ilonu Daňkovou, která zapálila první svíčku na adventním věnci, asistuje jí její zástupkyně paní Stanislava Brendlová.

A dole je Betlém akad. malíře Jiřího Škopka.

VTIPY NA ZÁVĚR

Přijede Českéj politik k zahraničnímu a kouká na tu obří vilu a na ty super auta a ptá se ho jak to že seš tak bohatěj - a ten zahraniční politik ho vzal k dálnici a říká - vidíš tu dálnici, je o metr kratší.

Za půl roku přijede zahraniční politik k českýmu a ten má toho dvakrát víc než on a ptá se ho - jak to že toho máš tolik - tak českéj politik ho vezme na pole a říká - vidíš tu dálnici? Ne nevidim.

Blondýnka jde za brunetkou a řekne: „Složila jsem puzzle za 6 měsíců!“ Brunetka: „No a co?“

Blondýnka: „Ale na té krabici bylo napsané 3-6 let“

Paní učitelka vysvětluje dětem, co je to morální poučení. Na druhý den mají říct nějaké své morální poučení.

Anička říká: My máme slepičku, a když jsme jeli prodat její vajíčka, tak se nám na přejezdu rozbila. A jaké to je morální poučení? Nemáme dávat všechna vajíčka k sobě.

Pak říká Pepíček: To můj strejda Karel byl ve válce pilot bombardéru ale sestřelili ho. Tak rychle vzal slivovici, kulomet a mačetu a s padákem skočil. než dopadl na zem tak celou láhev slivovice vypil. Pak na zemi 20 Němčourů postřelil, deset posekal mačetou, a 5 jich uškrtl holejma rukama. Ohh, to je strašné Pepíčku, a jaké z toho plyne morální poučení? Neser strejdu Karla, když je ožralej.

Chlap létá se Čmelákem u Hořic a práskuje pole. Sekne se mu řízení a on přeletí přes Atlantik a přistane v New Yorku na letišti JFK. Vystoupí z letadla a říká:

„Stejně jsou naši čeští konstruktéři letadel nejlepší na světě, když něco takového dokážeme...“ Slyší to americký konstruktér letadel a říká: „Co to žvaníš, my jsme nejlepší. Dej si s naším letadlem závod a uvidíme, kdo je nejlepší na světě.“ „Dobrá“ - souhlasí český pilot.

Američani přistaví na rozjezdovou dráhu Phantomu se sklopnými křídly - český pilot si říká: „a sakra“ - ale všimne si, že na spodku Phantomu je kovový háček. Než vzlétnou, zahákne lano do háčku a připevní lano ke svému letadlu. Obě letadla vzlétnou a americký pilot hlásí věži :

„Letím rychlostí 1000 km/hodinu, Čmelák je stále za mnou, co mám dělat?“. „Sklopte křídla o 5 stupňů a zvyšte rychlost“, slyší americký pilot ve sluchátku. „Křídla sklopena o 5 stupňů, letím rychlostí 1500 km/hodinu, Čmelák je stále za mnou - jaké jsou další pokyny?“ hlásí americký pilot věži.

„Sklopte křídla nadoraz a lette maximální rychlostí!“

Po 2 minutách hlásí americký pilot věži: „...Křídla sklopena nadoraz, letím rychlostí přes 2000 km/hodinu, ale asi to pánové prosereme, protože Čmelák teprve teď začal sklápět křídla...“

Zdroj: internet.

ZASMĚJME SE S PANEM URBANEM

„KOUKÁM, POŘIDILA JSTE SI NOVÉ DÍTĚ... KDO VÁM DAL TENTOKRÁT DEZAJN?“

„TOHO TAK VOŽDIBAL MANŽEL, UŽ SE NEMOH DOČKAT ZABIJAČKY, TAK SI UDÁL OVAROVÝ KOLÍNKAI“

Zpracoval: ing. Jindřich Buchal, ČSA 821, Nové Město nad Metují, 54901.

www.novomestskykuryr.info

Zveřejněno v „Novoměstském kurýřru“ vždy poslední den v příslušném měsíci.

Není určeno pro tisk. © PC Print.

Hudební doprovod zajistila učitelka ZUŠ paní Petra Dostálová.

Vystoupili žáci ZUŠ, sbor Paleček a žáci literárně dramatického a tanečního oboru.

SPY

Vjezd do vesnice Spy od výjezdu z Nového Města nad Metují přes náměstí. Foto: J.B.

Sjezd do údolí Janovského potoka - mají ve Spech docela členitý terén. V pozadí Nové Město nad Metují. Foto: J.B.